

LES OGIVES DE SANTA MARIA

Josep Martínez Rondán

L'església de Santa Maria la començaren en estil gòtic en 1334, i l'acabaren en estil neoclàssic en 1700. Llavors varen fer dues sagristies als peus de l'edifici, una en la capella del Roser, on ara estan els relleus dels *Septem Gaudia*, i l'altra en la capella dels Sants de la Pedra. Però totes dues lluny de l'altar major.

Abans de l'acabament de l'edifici no sabem on estaria la sagristia; probable que fora on està ara. Però resultant insuficient per al valuós arxiu parroquial i essent massa llarga la distància des d'aquelles del peu de l'església al presbiteri, el clergat manà contruir-ne dues a la banda de fora de l'edifici, entre els esvelts contraforts de l'absis. I són les que nosaltres coneguérem i que l'ajuntament de Sagunt essent alcalde Rafel Escrig, manà enderrocar.

Dites sagristies es varen acabar de construir en 1723¹. Per aquells anys podem posar el revestiment i modelació a l'estil neoclàssic amb què havien acabat l'edifici, almenys la part de l'interior del temple.

Així, els finestrals gòtics de banda i banda del presbiteri, els reduïren anul·lant les ogives. Va ser aleshores quan els trossos de pedra de dites finestres, entre altres enrunes, les posaren en el fonament de les noves sagristies, foradant el mur i obrint portes d'accés al temple al nivell de l'aleshores empedrat o pis de l'edifici.

¹ A. Chabret, Sagunto, T. II, pág. 246.

Un dia que vaig vindre al poble², em va alegrar veure que l'Ajuntament de Sagunt, havia manat enderrocar les edificacions encastades entre els contraforts del preciós absis de Santa Maria, aquelles acabades de construir en 1723, com hem dit. A la banda nord, la sagristia que eixia al temple parroquial de la que havia estat capella de Comunió adjunta. Destruïda i incinerada en juliol de 1936, serví després per a les reunions de les santes dones de la conferència de Sant Vicent de Paül, per a tractar de la distribució dels donatius i almoines per als pobres de Sagunt.

A la banda sud, també encastat entre els contraforts, i per tant afegit, l'edifici de la sagristia de l'església, de dos pisos; al de baix, al nivell del paviment del temple o primera planta, on es revestien el capellans; al de dalt estava l'arxiu parroquial, que persones que pujaven a netejar, em contaven que era ple de llibres, alguns grans, cantorals amb cobertes de fusta i fulles de pergamí.

Aquell valuosíssim Arxiu fou incinerat en la Plaça Major la nit del 21 al 22 de juliol de 1936 pels qui haurien volgut guanyar la guerra.

Doncs bé, encara vaig arribar a temps, puix encara no havien llevat la terra i pedres de la base d'aquelles sagristies, entre les quals hi havia els trossos d'ogives gòtiques rompudes.

² Estaria de vicari en l'Assumpció de Pego, o de rector a Faura.

¿Què feien allí? Doncs allí estaven, com hem dit, des del primer quart del segle XVIII, quan els arquitectes reformaren el presbiteri i l'interior de l'església, segons el gust d l'època, fent barroca la part gòtica, i reduint aquest dos finestrals apuntats per fer-los rectangulars, que són els que estan a banda i banda de l'altar major i ara refetes. I aleshores va ser quan llançaren els trossos a la base o fonament de les sagristies, per a reblir el desnivell, sobretot en la del nord o més prop a la Plaça.

LLavors, un enamorat de les antigalles de Morvedre³, agafà els trossos de dites ogives i els portà dalt al Teatre Romà, i els deixà a la part de fora, junt al camí de la pujada al Castell. Aquells trossos i altres pedres que tenia en aquell muntó, les treballava fent-les quadrades donant-los forma de llambordes o *adoquins*, per a obrar i refer el tros de paret que calia del monument.

Tenia jo un 600 groc, li vaig llevar el seient del costat, i en diversos viatges vaig baixar aquells trossos d'ogives procedents dels finestrals de Santa Maria. Era el temps del rectorat de Mossèn Antoni Balanzà Blasco (1971-1981), i les vaig descarregar en el corral de la casa abadia on ell vivia, i allí han estat fins que se les han endut, per mediació del Centre Arqueològic de Sagunt, al Centre Parroquial de la mateixa església de Santa Maria.

El temps és impagable, perquè no torna, però el goig no hagués estat suficient sense estimar amb la història i el sentiment, aquelles pedres venerables tretes el segle XIV de la Pedrera de Santa Maria, muntanyes enfront de l'ermita de Sant Cristòfol, ara desapareguda per a sempre per la inconsciència de les autoritats i la força dels diners. La duresa i resistència d'aquella pedra⁴ ha estat feta a miquetes i tret a camionades per a fer-la pols en el què jo he dit la "catedral de l'infern".

Tota la pedra d'arcs i cantons dels casals i cases del Morvedre, dura i resistent com poques, de nou ho diré, prové de les llesques pètries de les muntanyes del que des del segle XIV els morvedrins denominarien *La Pedrera de Santa Maria*⁵.

³ Facund Roca.

⁴ A. Chabret, Sagunto, T. II pag. 240

⁵ No sols del Morvedre medieval, ans a l'època romana també n'aprofitaren

